

Mainettaan parempi

Suomalaiset luottavat kotimaiseen
mediaan aiempaa enemmän

Sami Metelinen
Toimituspäällikkö, EVA

sami.metelinen@eva.fi
@SamiMetelinen
www.eva.fi

- Kuusi kymmenestä (61 %) suomalaisesta on sitä mieltä, että suomalaisia tiedotusvälineitä seuraamalla saa monipuolisen ja totuudenmukaisen kuvan maailman tapahtumista. Poikkeuksen tekevät perussuomalaisten äänestäjät, joista vähemmistö ajattelee näin.
- Suomalaisten kuva median toiminnasta on nyt pääsääntöisesti myönteisempi kuin 1990-luvulla ja selvästi parempi kuin 1980-luvulla.
- Yle Uutisten välittämää kuvaa Suomen ja maailman tapahtumista pitää totuudenmukaisena yli kolme neljästä (76 %) suomalaisesta. Lähes Yle Uutisten lukemien tasolle yltää Suomen Tietotoimisto STT, jonka välittämää kuvaa Suomen ja maailman tapahtumista pitää totuudenmukaisena 69 prosenttia suomalaisista. Helsingin Sanomien välittämää kuvaa pitää totuudenmukaisena 61 prosenttia.
- 40 prosenttia suomalaisista arvioi Yle Uutisten painottavan tiedonvälityksessään vasemmistolaista näkökulmaa. Kuitenkin puolet (49 %) katsoo, ettei Ylen tiedonvälityksessä korostu vasemmistolainen eikä oikeistolainen näkökulma.
- Kolmasosa (32 %) kokee vasemmistolaisen näkökulman korostuvan Helsingin Sanomien tiedonvälityksessä, ja neljäsosa (25 %) katsoo HS:n näkökulman kääntyvän oikealle.

Suomalaisten näkemys kotimaisista tiedotusvälineistä on vuosien saatossa kohentunut, ja kokonaisuudessaan kotimaista mediaa pidetään luotettavana ja laadukkaana, selviää syksyn 2024 Arvo- ja asennetutkimuksen laajasta mediakyselystä.

Vailla kritiikkiä suomalaisten näkemykset eivät jää. Monet pitävät mediaa sensaationhakuksena ja pinnallisena. Juttujen myyvyys on kansalaisten mielestä turhan usein asiasisältöä tärkeämpää. Vaikka suurimpien tiedotusvälineiden välittämää kuvaa maailman asioista kuvataan totuudenmukaiseksi, kansalaiset näkevät niiden toiminnassa kuitenkin poliittisesti sävyttyneitä painotuksia joko vasemmalle tai oikealle.

Suomalainen media on toistuvasti sijoittunut EVAn Arvo- ja asennetutkimuksen yhteiskunnallisten instituutioiden luottamusmittarin kärkipäähän heti turvallisuuteen ja tutkimukseen liittyvien instituutioiden jälkeen, eikä luottamuksessa mediaan ole havaittu hiipumista.¹

Kuusi kymmenestä (61 %) suomalaisesta on sitä mieltä, että suomalaisia tiedotusvälineitä seuraamalla saa monipuolisen ja totuudenmukaisen kuvan maailman tapahtumista (Kuvio 1). Neljäsosa (24 %) ei koe, että suomalaisista tiedotusvälineistä saisi monipuolista ja totuudenmukaista kuvaa.

Suomalaisten yleiset asenteet tiedotusvälineitä kohtaan ovat pysyneet yllättävän vakaina yli vuosikymmenten. Vuonna 1990

vain neljä prosenttiyksikköä pienempi joukko (57 %) piti suomalaisten tiedotusvälineiden välittämää kuvaa maailman tapahtumista monipuolisena ja totuudenmukaisena.

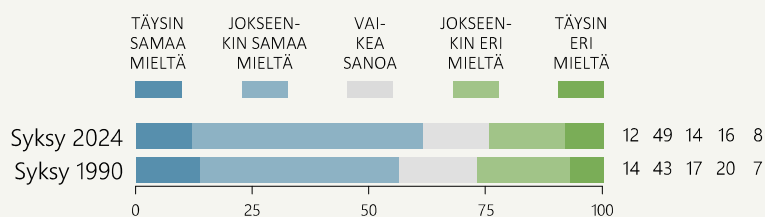
Myönteinen kuva suomalaisista tiedotusvälineistä yhdistää useimpia väestöryhmiä (ks. Kuvioliite). Myönteisyys kulkee kuitenkin käsi kädessä vastaajan sosioekonomisen aseman kanssa. Johtavassa asemassa olevista peräti 85 prosenttia arvioi saavansa suomalaisista tiedotusvälineistä monipuolisen ja totuudenmukaisen kuvan, kun taas työntekijöiden (53 %) ja työttömien kohdalla (55 %) osuus jää vain vaivoin yli 50 prosentin. Yrittäjien kohdalla osuus jää puoleen (49 %).

Merkittävimmät eriävät mielipiteet paikantuvat puolueiden äänestäjäryhmiin. Perussuomalaisten äänestäjien enemmistö (62 %) ei koe, että suomalaisia tiedotusvälineitä seuraamalla saisi monipuolisen ja totuudenmukaisen kuvan maailman tapahtumista. Myös kristillisdemokraattien kannattajien enemmistö (54 %) ajattelee samoin.²

Tämä ilmiö toistuu useimpien syksyn 2024 Arvo- ja asennetutkimuksen suomalaisia tiedotusvälineitä koskevien kysymysten ja väittämien kohdalla. Pääsääntöisesti tiedotusvälineisiin luotetaan, mutta avointa epäluottamusta niihin osoittavat erityisesti perussuomalaisten ja paikoin myös kristillisdemokraattien sekä Liike Nytin äänestäjät.

Lisätietoa suhtautumisesta mediaan saatiin kysymyssarjasta, jossa suomalaisia pyy-

Kuvio 1. "Suomalaisia tiedotusvälineitä seuraamalla saa monipuolisen ja totuudenmukaisen kuvan maailman tapahtumista" (%)

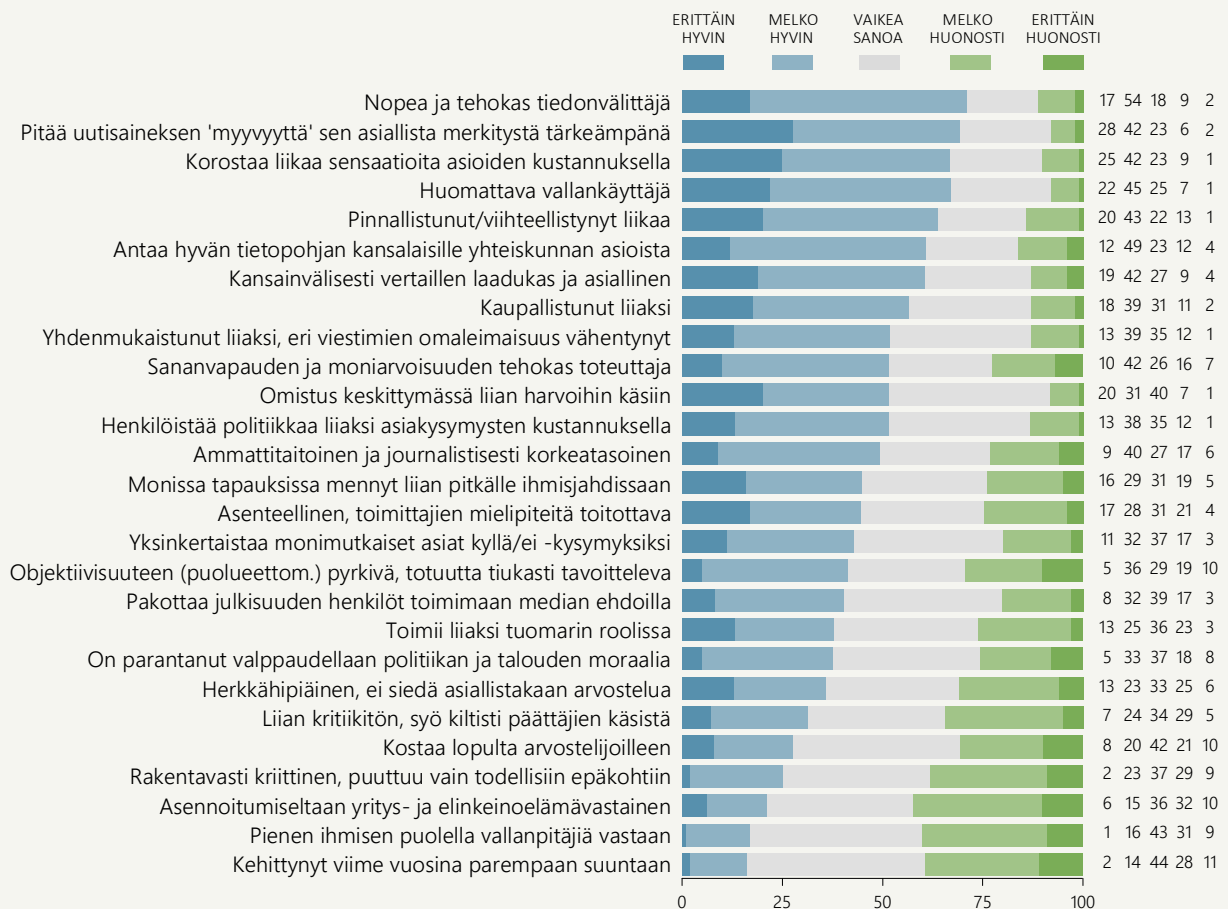
dettiin arvioimaan 27 luonnehdinnan kohdalla, miten hyvin ne kuvaavat omaa näkemystä suomalaisista tiedotusvälineistä (Kuvio 2). Kysymyssarja kertoo myös, miltä osin suomalaisten näkemykset ovat muuttuneet, koska se oli esitetty aiemmin vuoden 1998 Arvo- ja asennetutkimuksessa.³ Yleinen kuva kotimaisesta mediasta on kehittynyt pääpiirteittäin arvostavampaan suuntaan tai ainakin vähemmän kriittiseen suuntaan (ks. Liitekuvio 1 analyysin lopussa).

Median koetaan nyt pyrkivän aiempaa paremmin objektiivisuuteen ja rakentavaan kritiikkiin. Toisaalta näkemys kotimaisen median laadusta politisoituu. Siinä missä nykyisten oppositiopuolueiden kannatta-

jat ovat laajasti tyytyväisiä median toimintaan, hallituspuolueiden kannattajien suhtautuminen on kriittisempää ja paikoin jopa tyrmäävää. Tämä suhtautumisero on yhteydessä siihen, miten eri äänestäjäryhmät kokevat eri tiedotusvälineiden olevan kallellaan poliittisesti (ks. Kuvio 13 s. 17).

Kysymyssarjan luonnehdinnat mediasta voidaan luokitella karkeasti kolmeen osaan, joista ensimmäinen tarkastelee sitä, miten media onnistuu keskeisimmässä tehtävänsään eli luotettavassa tiedonvälityksessä. Toinen osakokonaisuus sisältää kriittisiä äänenpainoja kaupallisuudesta, pinnallisuudesta ja sensaatiohakuisuudesta. Huolimatta yleisesti arvostavasta näkemyksestä tämä kriitti-

Kuvio 2. Miten seuraavat luonnehdinnat kuvaavat näkemystäsi suomalaisista tiedotusvälineistä?

nen näkökulma yhdistää monia. Kolmantena kokonaisuutena ovat tekijät, jotka kuvaavat mediaa vallankäyttäjänä. Sen kohdalla kritiikki on laantunut verrattuna kolmen vuosikymmenen takaiseen.

Eniten yhtä mieltä suomaaliset ovat siitä, että kotimainen media on nopea ja tehokas tiedonvälittäjä. Tämä luonnehdinta kuvaa kotimaisia tiedotusvälineitä 71 prosentin mielestä hyvin, ja vain kymmenesosan (11 %) mielestä huonosti. Vaikka yleinen kuva mediasta on kehittynyt myönteiseen suuntaan, paradoksaalisesti juuri tämän luonnehdinnan kohdalla myönteisten arvioiden osuus on nyt selvästi pienempi kuin vuonna 1998, jolloin vielä lähes 90 prosenttia piti suomalaista mediaa nopeana ja tehokkaana (ks. Liitekuvio 1).

Muutosta selittänee uutistoiminnan digitalisoituminen ja sosiaalisen median nousu, mikä on tehnyt radiosta, televisiosta ja painetuista lehdistä hidasta mediaa. Toinen syy muutokseen saattaa piillä siinä, että ennen mediaan yhtenäisemmin suhtautuneen väestön keskuudesta on alkanut hahmottua joukko, jonka näkemys kotimaisista tiedotusvälineistä on yksiselitteisen negatiivinen. Tämä joukko piiryy erityisesti perussuomalaisten äänestäjiin, joista osa löytää kritisoi-tavaa myös sellaisten luonnehdintojen kohdalla, jossa muut eivät näe kritiikin sijaa.

Enimmäkseen myönteistä kokonaiskuvaa suomalaisista tiedotusvälineistä täydentää luonnehdinta, jonka mukaan media antaa hyvän tietopohjan kansalaisille yhteiskunnan asioista. 61 prosentin mielestä tämä luonnehdinta kuvaa suomalaisia tiedotusvälineitä hyvin ja 16 prosentin mielestä huonosti. Verrattuna 26 vuoden takaiseen arviot ovat muuttuneet hieman myönteisemmiksi (+8 %-yks., Liitekuvio 1).

Kansainvälistä huipputasoa

Suomalaisten selvä enemmistö myös arvioi, että kotimaiset tiedotusvälineet ovat kansainvälisesti vertaillen laadukkaita ja asiallisia (61 % pitää luonnehdintaa hyvänä, 13 % huonona). Verrattuna edelliseen mittaukseen arviot ovat kohentuneet selvästi (+13 %-yks, Liitekuvio 1).

Tulos saa tukea myös kansainvälisistä tutkimuksista. Reuters Institutin Digital News Reportin mukaan luottamus uutisiin oli vuonna 2024 tutkituista maista suurinta Suomessa (69 % sanoi luottavansa uutisiin useimmiten), kun matalinta luottamus oli Kreikassa ja Unkarissa (23 % luotti uutisiin).⁴

Näitä lukemia voi peilata Arvo- ja asennetutkimuksen väittämiin eri tiedotusvälineiden luotettavuudesta (ks. *Suomalaiset luottavat mediaan, mutta eivät poliitikoihin*).

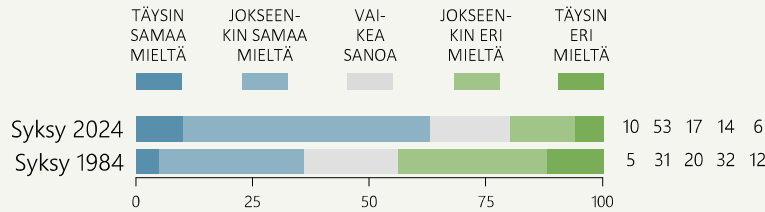
Vapaan lehdistön keskeinen toimintaedellytys on sananvapaus, jonka suojelemista valtaosa suomalaisista pitää erittäin tärkeänä.⁵ Yksi selitys suomalaisten korkeaan luottamukseen mediaa kohtaan saattaa piilläkin siinä, että yli puolet (52 %) pitää suomalaisia tiedotusvälineitä sananvapauden ja moniarvoisuuden tehokkaina toteuttajina (ks. Kuvio 2 edellä). Vajaan neljänneksen (23 %) mielestä luonnehdinta sopii huonosti kuvaamaan suomalaista mediaa.

Verrattuna liki kolmen vuosikymmenen takaiseen mittaukseen näkemykset ovat tässäkin suhteessa kohentuneet hieman (+7 %-yks.). Suomalaisten kohtuullista tyytyväisyyttä mediaan sananvapauden toteuttajana on syytä peilata mediaa koskeviin lukemiin neljän vuosikymmenen takaa (ks. *Suomalaiset luottavat mediaan, mutta eivät poliitikoihin*). Suomettuneisuuden aikaan luottamus mediaan oli alamaissa, ja tuolloin kyse oli nimenomaan median sananvapauden heikosta toteutumisesta.

Suomalaiset luottavat mediaan, mutta eivät poliitikoihin

Suomalaisista 63 prosenttia arvioi, että sanomalehdistön kansalaisille antama tieto on luotettavaa (Kuvio 3). Viidesosa (20 %) ei pidä sanomalehdistön kansalaisille antamaa tietoa luotettavana.

Kuvio 3. "Sanomalehdistön kansalaisille antama tieto on luotettavaa" (%)

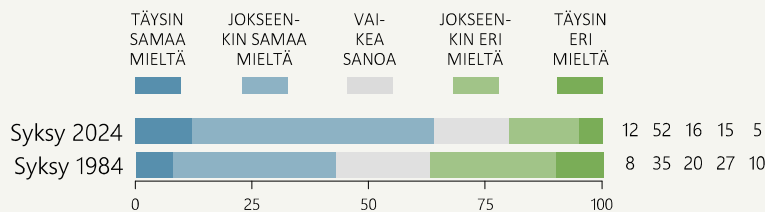
Sanomalehdistön luotettavuudesta kysyttiin Arvo- ja asennetutkimuksessa edellisen keran EVAn ensimmäisessä Arvo- ja asennetutkimuksessa vuonna 1984. Tuolloin luottamus lehdistöön oli verraten heikkoa, kun vain reilu kolmasosa (36 %) luotti sanomalehdistön kansalaisille antamaan tietoon. Vertailu kertoo suuresta yhteiskunnallisesta muutoksesta. 80-luvun näkemykset mediasta näyttävät huomattavan synkeiltä. Tuolloin elettiin vielä aikaa, jolloin Neuvostoliittoa saanut kritisoida lehdistössä avoimesti.⁶

Eri väestöryhmien luottamuksessa sanomalehdistön antamaan tietoon havaitaan samat säännönmukaisuudet kuin käsityksissä kotimaisen median välittämän kuvan totuudenmukaisuudesta ja monipuolisuudesta (ks. Kuvio 2, s. 2). Arvio sanomalehdistön antaman tiedon luotettavuudesta kohenee selvästi sosioekonomisen aseman mukana siten, että työttömistä väittämään yhtyy 47 prosenttia ja johtavassa asemassa olevista 80 prosenttia. Myös akateemisesti koulutetut (75 %) erottuvat muita korkeammilla lukemilla arvioissaan sanomalehdistön antaman tiedon luotettavuudesta. Ainoa selkeä poikkeama toiseen suuntaan ovat perussuomalaisten äänestäjät, joiden niukka enemmistö (53 %) ei pidä sanomalehdistön antamaa tietoa luotettavana (ks. Kuviliite).

Suomalaiset eivät näe isoa eroa sanomalehdistön ja perinteisten sähköisten viestimien luotettavuudessa tiedon välittäjänä. Sanomalehtien ohella likimain yhtä moni (64 %) pitää radion ja tv:n kansalaisille antamaa tietoa luotettavana (Kuvio 4). Epäluotettavana sähköisten viestimien antamaa tietoa pitää viidennes (20 %).

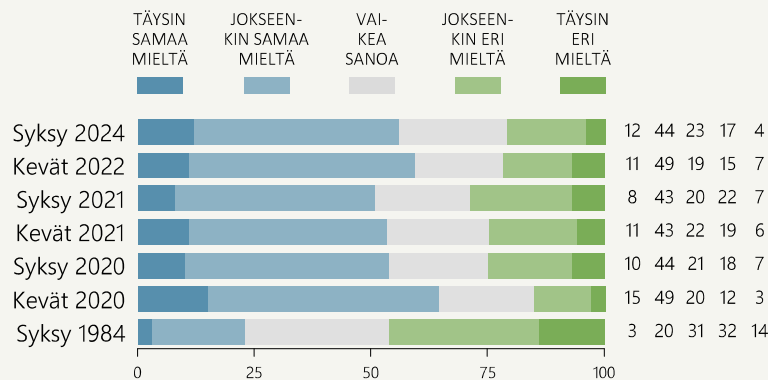
Suomalaisten arviot sanomalehdistön ja sähköisten viestimien likimain yhtä suuresta luotettavuudesta ovat linjassa kansainvälisten tutkimusten kanssa, joissa on vertailtu kansalaisten arvioita erilaisten viestimien luotettavuudesta.⁷ Sanomalehdistön tavoin luottamuksessa myös sähköisten viestinten antamaan tietoon on tapahtunut harppaus kohti myönteistä verrattuna neljän vuosikymmenen takaisin lukemiin.

Kuvio 4. "Radion ja tv:n kansalaisille antama tieto on luotettavaa" (%)

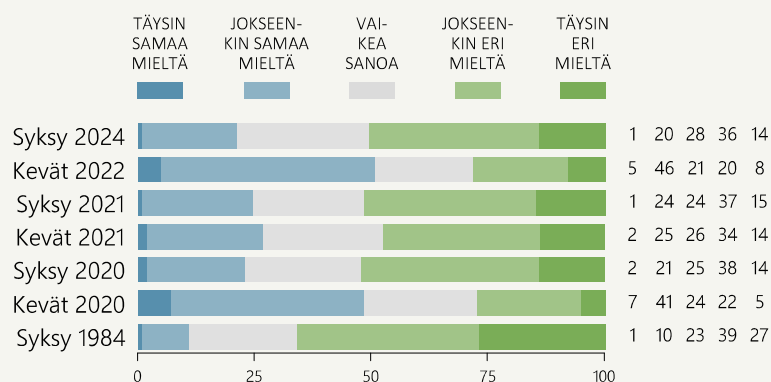
Suomalaisten luottamus eri massaviestimiin on yhteydessä suomalaisten yleiseen luottamukseen yhteiskunnan instituutioita kohtaan.⁸ Vertailun vuoksi suomalaisten luottamus virkamiesten kansalaisille antamaa tietoa kohtaan on niin ikään korkealla tasolla, kun 56 prosenttia suomalaisista sanoo pitävänsä virkamiesten kansalaisille antamaa tietoa luotettavana (Kuvio 5). Viidennes (21 %) ei luota virkamiesten kansalaisille antamaan tietoon.

Kuvio 5. "Virkamiesten kansalaisille antama tieto on luotettava" (%)

Huomionarvoista on, että luottamus virkamiesten antamaan tietoon jakaantuu väestöryhmittäin samankaltaisesti kuin luottamus viestimien välittämään tietoon (ks. Kuvioliite). Siinä missä luottamus valtiovoimien ja median instituutioihin on yleisesti ottaen Suomessa korkealla tasolla, väestöryhmät ovat pitkälti yhtä mieltä myös siitä, että poliitikkojen kansalaisille antamaan tietoon ei ole yhtä lailla luottaminen. Viidennes (21 %) pitää poliitikkojen kansalaisille antamaa tietoa luotettavana ja puolet (50 %) ei pidä (Kuvio 6).

Kuvio 6. "Poliitikkojen kansalaisille antama tieto on luotettava" (%)

Epäluottamus poliitikkojen välittämää tietoa kohtaan on ollut suomalaisten asennoitumisen perusasetus myös pitkällä aikavälillä. Aikasarjassa havaitaan kuitenkin kaksi huomiota herättävää poikkeusmittausta: toinen keväällä 2020 koronapandemian jyrätessä päälle ja toinen keväällä 2022 Venäjän aloittua laajamittaisen hyökkäyksensä Ukrainassa ja Suomen turvallisuuspoliittisen tilanteen ollessa vielä epäselvä. Molemmissa tapauksissa oli kyse niin sanotusta lippujen ympärille kokoontumisen ilmiöstä, jossa kansalaisten luottamus valitsemaan poliittiseen johtoon äkillisesti kasvaa akuutissa kansallisessa kriisitilanteessa.

Kuva ei nykyisellään ole kuitenkaan aivan yhtenäinen, sillä perussuomalaisten äänestäjien niukka enemmistö (53 %) arvioi, ettei suomalainen media ole sananvapauden ja moniarvoisuuden tehokas toteuttaja.⁹

Puolet (49 %) pitää suomalaisia tiedotusvälineitä ammattitaitoisina ja journalistisesti korkeatasoisina, ja vajaa neljännes (23 %) ammattitaidottomina. Näkemys suomalaisesta mediasta ammattitaitoisena ja journalistisesti korkeatasoisena on heikentynyt hieman (-6 %-yks.) vuodesta 1998. Selittävinä tekijänä saattavat olla medianäkemyksissä piilevät poliittiset ristiriidat.¹⁰

Mielipiteet jakautuvat hieman enemmän, kun aiheena on median objektiivisuus. 41 prosenttia pitää ja 29 prosenttia ei pidä suomalaista mediaa objektiivisuuteen pyrkivänä ja totuutta tiukasti tavoittelevana. Lukemat ovat kohentuneet selvästi (+21 %-yks.) 1990-luvulta, eikä tulos täten viittaa siihen, että suomalaisten luottamus median objektiivisuuteen olisi rapautumassa. Sen sijaan mediaa objektiivisena pitävien verraten alhainen osuus kielii suurista poliittisista jännitteistä suhtautumisessa valtamediaan. Vähäistä suurempaa kriittisyyttä ilmenee käytännössä kaikissa väestöryhmissä, mutta perussuomalaisten äänestäjät erottuvat muista selvästi poikkeavilla lukemilla (64 % ei pidä mediaa objektiivisuuteen pyrkivänä).¹¹

Vaikka yleisesti ottaen enemmistön näkemykset kotimaisesta mediasta kallistuvat positiiviseen, suoranaisiin ylistyslauluihin suomalaisten näkemykset eivät yllä. Vajaa neljä kymmenestä (38 %) arvioi, että kotimaiset tiedotusvälineet ovat valppaudellaan parantaneet politiikan ja talouden moraalia ja neljännes (26 %) ei katso, että tiedotusvälineet olisivat tässä ansioituneet. Toisaalta tehtävä-

kin olisi ilmeisen vaikea, sillä aiempien Arvo- ja asennetutkimusten mukaan kolme neljästä suomalaisesta pitää politiikkaa yhteistyökyvyttömänä taktikointina ja riitelynä sekä kilpailijoiden kamppailmisena.¹²

Viimeisenä tarkasteltavana olevista myönteisistä luonnehdinnoista on kuvaus suomalaisesta mediasta rakentavasti kriittisenä, joka puuttuu vain todellisiin epäkohtiin. Vain neljäsosa (25 %) pitää luonnehdintaa rakentavasta kriittisyydestä osuvana, ja 38 prosenttia ei pidä. Median kriittisyyden suhteen suomalaiset jäävät kaiken kaikkiaan vaille selvää mielipidesuuntaa. Kun kolme kymmenestä (31 %) arvioi, että kotimainen media on liian kritiikitön ja syö kiltisti päättäjien käsistä, ja osapuilleen yhtä moni (34 %) torjuu käsityksen mediasta valtaapitävien sylikoirana.

Sensationhakuisuus ärsyttää

Erot näiden kahden luonnehdinnan välillä johdattelevat pohtimaan, missä kotimainen media ei toistaiseksi täytä suomalaisten odotuksia. Median kritiikittömyys ei vaikuttaisi olevan suomalaisten mielissä kotimaisen median suurin synty. Sen sijaan suomalaisia häiritsee se, ettei media keskity olennaiseen vaan juoksee liikaa sensaatioiden perässä ja tekee karpäsistä härkäsiä.

Selvä enemmistö (70 %) arvioi, että media pitää uutisaineksen ”myyvyttä” sen asiallista merkitystä tärkeämpänä, ja vain hyvin harva (8 %) katsoo ettei näin ole. Uutisten myyvyttä koskeva kritiikki on kuitenkin hieman laantunut (-9 %-yks.) vuodesta 1998 eli suunta on tässäkin suomalaisten mielestä pikemmin parempaan kuin huonompaan päin.

Myyvyys yhdistyy suomalaisten mielissä tiedotusvälineiden juttujen sensaatiohakuisuuteen, sillä kaksi kolmesta (67 %) pitää hyvänä luonnehdintaa, jonka mukaan kotimaiset tiedotusvälineet korostavat liikaa sen-

Yhä useampi pitää mediaa objektiivisena.

tiivisuuteen olisi rapautumassa. Sen sijaan mediaa objektiivisena pitävien verraten alhainen osuus kielii suurista

poliittisista jännitteistä suhtautumisessa valtamediaan. Vähäistä suurempaa kriittisyyttä ilmenee käytännössä kaikissa väestöryhmissä, mutta perussuomalaisten äänestäjät erottuvat muista selvästi poikkeavilla lukemilla (64 % ei pidä mediaa objektiivisuuteen pyrkivänä).¹¹

Vaikka yleisesti ottaen enemmistön näkemykset kotimaisesta mediasta kallistuvat positiiviseen, suoranaisiin ylistyslauluihin suomalaisten näkemykset eivät yllä. Vajaa neljä kymmenestä (38 %) arvioi, että kotimaiset tiedotusvälineet ovat valppaudellaan parantaneet politiikan ja talouden moraalia ja neljännes (26 %) ei katso, että tiedotusvälineet olisivat tässä ansioituneet. Toisaalta tehtävä-

saatioita asioiden kustannuksella. Tämänkin luonnehdinnan kohdalla arviot ovat muuttuneet 26 vuoden aikana medialle suopeampaan suuntaan, sillä 26 vuotta sitten vielä 82 prosenttia ajatteli näin (-15 %-yks.).

Kansalaisten kritiikin kohde on kuitenkin selvä: enemmistön (63 %) mielestä kotimaiden media on pinnallistunut ja viihteellistynyt liikaa. Aiassa ei ole liioin tapahtunut korjausliikettä, sillä samoin ajatteli neljännesvuosisata sitten likimain yhtä suuri joukko (64 %). Väestöryhmittäisessä tarkastelussa näkemyksissä median sensaatiohakuisuudesta ja pinnallisuudesta on havaittavissa selvää säännönmukaisuutta, jossa kriittinen asennoituminen kasvaa sosioekonomisen aseman mukana (ks. Kuvioliite). Mitä korkeampi asema, sen enemmän medialta odotetaan asiakeskeisyyttä pinnallisuuden sijaan.

Osa ajattelee, että pinnallistumisen takana on median kaupallistuminen. Enemmistö (57 %) arvioi median Suomessa kaupallistuneen liiaksi, mutta toisaalta näkemyksissä on tapahtunut huomattava muutos vuodesta 1998, sillä tuolloin näin ajatteli vielä kolme neljästä (75 %). Kaupallistumista kritisoivien osuus on siis pudonnut 18 prosenttiyksiköllä, mikä on todennäköisesti yhteydessä siihen, että nuoremmat sukupolvet ovat ikääntyneempiä tottuneempia kaupalliseen mediaan kuin ikääntyvät (ks. Kuvioliite).

Jonkin verran suomalaisia hiertää myös oletettu median moniäänisyyden heikkeneminen. Hieman yli puolet (52 %) arvioi, että media on yhdenmukaistunut liiaksi ja eri viestimien omaleimaisuus on vähentynyt. Tämäkin asia huolestaa suomalaisia aiempaa vähemmän, sillä yhdenmukaistumista kritisoivien osuus on kutistunut (-12 %-yks.) neljännesvuosisadan takaisesta mittauksesta.

Yksi mahdollinen syy median yhdenmukaistumiseen piilee todennäköisesti siinä, että kotimaisen omistus on vuosikymmen-

ten saatossa keskittynyt huomattavasti. Puolet (51 %) pitää hyvänä luonnehdintaa, jonka mukaan kotimaisten tiedotusvälineiden omistus on keskittymässä liian harvoihin käsiin. Eri mieltä olevien osuus jää pieneksi (8 %), mutta moni (40 %) ei ota kantaa median omistuksen kehitykseen. Tämä kieli siitä, että median omistuksen keskittyminen ei ole välttämättä asia, joka olisi laajasti herättänyt huomiota julkisessa keskustelussa. Ehkä siksi median keskittymistä kritisoivien osuus on jopa vähentynyt (-12 %-yks.), samalla kun epätietoisten osuus on kasvanut.

Media vahtii, joidenkin mielestä liikaakin

Pinnallisuus ja sensaatiohakuisuus läikkyvät jonkin verran ihmisten mielissä myös arvioihin siitä, miten hyvin tiedotusvälineet toteuttavat vallan vahtikoiran tehtävää. Puolet (51 %) arvioi, että kotimaiset tiedotusvälineet henkilöistävät politiikkaa liiaksi asiakysymysten kustannuksella. Eri mieltä on 13 prosenttia, mutta reilu kolmannes (35 %) ei ota asiaan kantaa. Muutos arvioissa 26 vuoden takaiseen nähden jää vähäiseksi (-6 %-yks.).

Kysymys on tärkeä, sillä se luotaa sitä, miten hyvin kotimainen media toteuttaa vallan vahtikoiran tehtävää. Suomalaiset odottavat tiedotusvälineiltä erityisesti poliitikkojen toimien kriittistä tarkastelua (ks. *Poliitikoita kohdellaan tiukasti mutta reilusti*), mutta tulosten valossa kansalaiset odottavat, että se tapahtuisi asiakysymykset eikä henkilöt edellä.

Samaa toivetta asiakeskeisyydestä heijastaa monen (45 %) arvio siitä, että kotimaiset tiedotusvälineet ovat monissa tapauksissa menneet liian pitkälle ihmisjohdissaan. Neljäsosa (24 %) ei kuitenkaan näe median syyllistyneen ylilyönteihin kaivellessaan julkisuuden henkilöiden asioita ja 31 prosent-

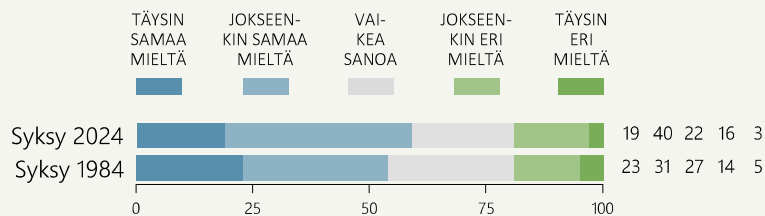
tia ei ota teemaan kantaa. Väestöryhmissä huoli ihmisjahdista paikantuu ryhmiin, joihin kuuluvien toiminta on erityisesti ollut median suurennuslasin alla. Johtavassa asemassa olevista ihmisjahdin piirteitä median

toimissa näkee 69 prosenttia sekä enemmistöt hallituspuolueiden ja keskustan äänestäjistä (ks. Kuvioliite). Näiden ryhmien arvioita selittänevät huomiota herättäneet poliitikoiden yksityiselämää koskevat uutisjutut.¹³

Poliitikkoja kohdellaan tiukasti mutta reilusti

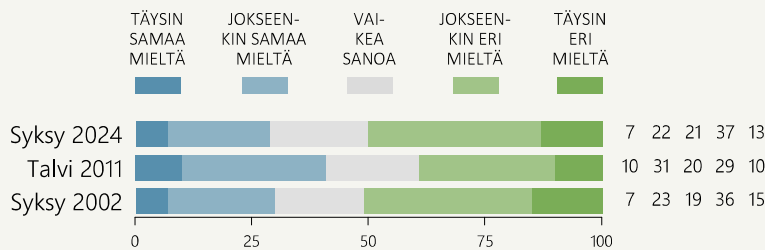
Enemmistö (59 %) suomalaisista on sitä mieltä, että poliitikkojen voimakas julkinen arvostelu on vain osoitus demokratian toimivuudesta maassamme (Kuvio 7). Viidesosa (19 %) ottaa päinvastaisen kannan eli ei koe poliitikkojen arvostelua julkisuudessa osoituksena demokratian toimivuudesta.

Kuvio 7. "Poliitikkojen voimakas julkinen arvostelu on vain osoitus demokratian toimivuudesta maassamme" (%)

Näkemykset ovat pysyneet yllättävän vakaina peilaten neljän vuosikymmenen takaisin, mikä kieli siitä, että median rooli vallan vahtikoirona ei ole muuttunut yli ajan. Kansalaiset odottavat medialta poliitikkojen toimien kriittistä tarkastelua. Vain 29 prosenttia arvioi tiedotusvälineiden kohtelevan poliitikkoja usein epäasiallisesti ja vihamielisyydellään vähentävän politiikan arvostusta kansalaisten keskuudessa (Kuvio 8). Puolet (50 %) ei koe tiedotusvälineiden kohtelevan poliitikkoja epäasiallisesti.

Kuvio 8. "Tiedotusvälineet kohtelevat poliitikkoja usein epäasiallisesti ja vihamielisyydellään vähentävät politiikan arvostusta kansalaisten keskuudessa" (%)

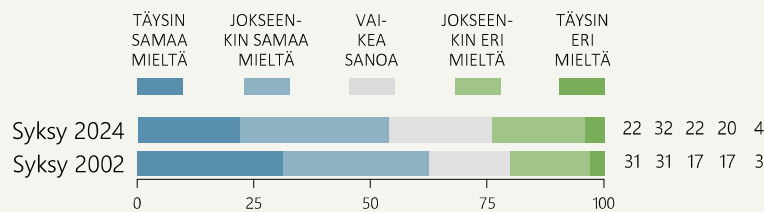
Median sijaan suomalaisten enemmistö sysää vastuun politiikan huonosta maineesta poliitikkojen itsensä harteille. Enemmistö (54 %) on sitä mieltä, että politiikan vähäinen arvostus on kokonaan puolueiden ja poliitikkojen omaa syytä, ei tiedotusvälineiden syytä (Kuvio 9). Neljäsosa (24 %) näkee syytä myös tiedotusvälineiden toiminnassa.

Olennaista on kuitenkin kiinnittää huomio siihen, että edellisessä mittauksessa jopa kolme neljästä (74 %) katsoi median menevän liian pitkälle ihmisjähdisään. Ihmisjäh-tia näkevien osuus on siis vähentynyt 26 vuo-

nessa peräti 29 prosenttiyksikköä. Selvästi aiempaa harvempi kokee median kohtelevan ihmisiä asiattomasti.

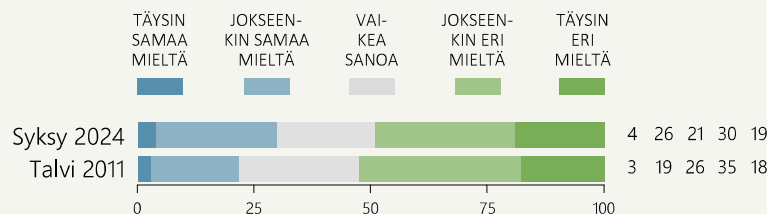
Raskauttavampi syytös vallan vahtikoiralle on objektiivisuuden puute. 45 prosent-

Kuvio 9. "Politiikan vähäinen arvostus on kokonaan puolueiden ja poliitikkojen omaa syytä, ei tiedotusvälineiden syytä" (%)

Kansalaisten enemmistö siis odottaa medialta poliitikkojen toimien tiukan kriittistä tarkastelua, mutta objektiivisuudessa nähdään parannettavaa. Vain kolme kymmenestä (30 %) arvioi maamme tiedotusvälineiden käsittelevän yhteiskunnallisia asioita puolueettomasti siten, etteivät toimittajien omat poliittiset kannat vaikuta kirjoitusten ja ohjelmien sisältöön (Kuvio 10). Selvästi useampi (49 %) näkee ainakin jonkin verran puolueellisuutta toimittajien toiminnassa.

Kuvio 10. "Maamme tiedotusvälineet käsittelevät yhteiskunnallisia asioita puolueettomasti siten, etteivät toimittajien omat poliittiset kannat vaikuta kirjoitusten/ohjelmien sisältöön" (%)

Verrattuna vuoden 2011 mittaukseen median toimintaa puolueettomana pitävien osuus on kasvanut hieman, mutta puolueettomuutta epäilevien osuus vaikuttaisi pysyvän sitkeästi noin 50 prosentissa. Epäilykset puolueellisuudesta ovat selvästi kytköksissä vastaajan puoluekantaan. Suurinta luottamus tiedotusvälineiden ja toimittajien puolueettomuuteen on vihreiden äänestäjillä (68 %) ja verraten suurta myös SDP:n (48 %) ja vasemmistoliiton (45 %) äänestäjien keskuudessa. Hallituspuolueiden äänestäjien luottamus tiedotusvälineiden puolueettomuuteen on heikompaa. Kokoomuksen (54 %) ja RKP:n (58 %) äänestäjien enemmistöt epäilevät niiden puolueettomuutta. Omille lukemilleen yltyvät perussuomalaisen (81 %) ja kristillisdemokraattien (75 %) kannattajat, joiden valtaenemmistö epäilee, etteivät tiedotusvälineet ja toimittajat käsittele asioita puolueettomasti. Keskustan äänestäjien (45 % epäilee puolueettomuutta) näkemykset kallistuvat hallituksen oikeistopuolueiden kannattajien näkemysten suuntaan, mutta ovat niitä maltillisempia.

tia arvioi kotimaisten tiedotusvälineiden olevan asenteellisia ja toimittajien mielipiteitä toittavia, ja neljäsosa (25 %) ei pidä tällaista luonnehdintaa osuvana (ks. Kuvio 2 edellä). Epätietoisten joukko on melko suuri (31 %), mikä liittyy siihen, että eri tiedotusvälineiden objektiivisuudessa nähdään suurehkoja eroja (ks. Kuvio 13, s. 17). Useimpien muiden kriitisten luonnehdintojen tavoin myös asenteellisuuskritiikki on edelliseen mittaukseen nähden vähentynyt (-13 %-yks.).

Sama koskee luonnehdintaa, jonka mukaan kotimainen media yksinkertaistaa monimutkaisia asioita kyllä tai ei -kysymyksiksi. Näin arvioi 43 prosenttia suomalaisista, viidennes (20 %) ei pidä tällaista luonnehdintaa osuvana ja 37 prosenttia ei ota kantaa. Liialta yksinkertaistamisesta mediaa syyttävien osuus on vähentynyt hieman (-8 %-yks.), mikä on linjassa yleisten medianäkemyksen hienoisesta kohentumisesta kanssa.

Media saa käyttää valtaa

Tiedotusvälineet ovat huomattava vallankäyttäjät Suomessa. Tähän luonnehdintaan yhtyy kaksi kolmesta (67 %) suomalaisesta. Nyt mediaa ei kuitenkaan pidetä enää yhtä huomattavana vallankäyttäjänä kuin vuonna 1998, jolloin näin ajatteli vielä 81 prosenttia suomalaisista (muutosta -14 %-yks.).

Moni suomalainen näyttää odottavan medialta merkittävää vallankäyttöä etenkin sen roolissa vallan vahtikoirana (ks. *Poliitikkoja kohdellaan tiukasti mutta reilusti* edellä s. 10), mutta kansalaiset haluavat pitää myös median jonkinlaisessa lieassa sen vallankäytön suhteen. Suomalaisista 45 prosenttia on sitä mieltä, että toimittajat ohjaavat liikaa mielipiteitä Suomessa (Kuvio 11). Kolmasosa (33 %) on toisella kannalla eli pitää toimittajien mielipideohjausta jokseenkin sopivasti mitoitettuna.

Suomalaisten näkemyksissä toimittajien mielipidevallasta on havaittavissa selvä trendi, jossa toimittajien liiallista mielipidevaltaa kritisoivien osuus on 2010- ja 2020-luvuilla asteittain vähentynyt vuosituhannen vaihteen huippulukemista. Kehityssuunta on toisaalta yhteydessä yleisesti kohentuneisiin näkemyksiin kotimaisen median toiminnasta mutta todennäköisesti myös siihen, että suomalaiset kokevat kykenevänsä nykyään vaikuttamaan politiikan suuntaan paremmin kuin menneinä vuosikymmeninä.¹⁴ Kansalaisten kokemus omasta vallastaan on siis kohentunut, mikä todennäköisesti on vähentänyt huolia median liiallisesta vallasta.

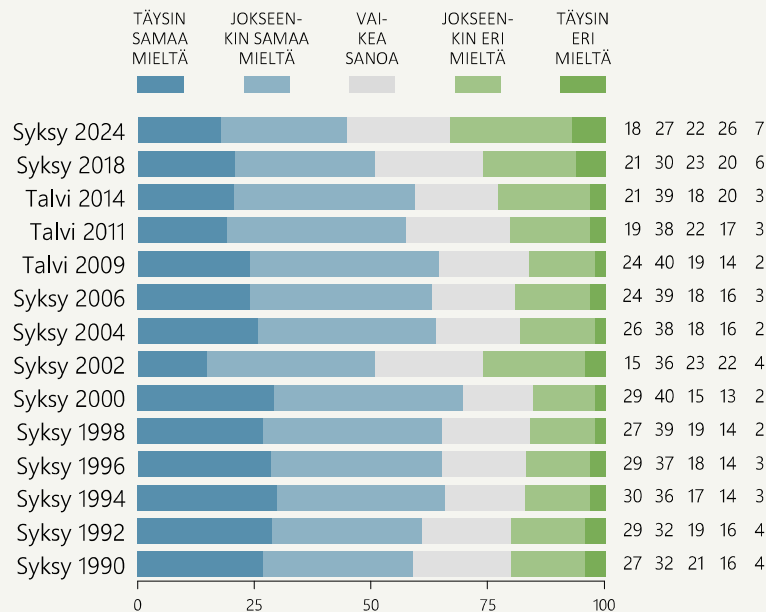
Vain 38 prosenttia arvioi kotimaisen median toimivan liiaksi tuomarin roolissa. Kun neljäsosa (26 %) torjuu käsityksen ja 36 prosenttia ei ota asiaan kantaa, jää huoli median lipsumisesta tuomiovallan puolelle verraten vähäiseksi. Lisäksi se on myös vähentynyt (-13 %-yks.) vuodesta 1998. Väestöryhmittäisessä katsannossa median taipumus ratkaista asioita huolettaa erityisesti perussuomalaisten äänestäjiä, joista 72 prosenttia arvioi tiedotusvälineiden toimivan liiaksi tuomarin roolissa. Tämä kertoo perussuomalaisten ongelmallisesta suhteesta kotimaisen mediaan. Äänestäjät kokevat mitä ilmeisimmin median kritiikin nimenomaan perussuomalaista puoluetta ja sen toimijoita kohtaan ylimitoitetuksi.

Sama säännönmukaisuus koskee kaikkia median valtaa käsitteleviä luonnehdintoja. Yleisesti ottaen suomalaiset eivät näe median vallankäytössä isoja ongelmia, mutta perussuomalaisten äänestäjät ovat poikkeus ja myös muiden nykyisten hallituspuolueiden äänestäjät ovat siitä jossain määrin huolissaan. Selvästi alle puolet (40 %) arvioi kotimaisten tiedotusvälineiden pakottavan julki-

Oikeistossa on huolta median vallankäytöstä.

Kuvio 11. "Toimittajat ohjaavat liikaa mielipiteitä Suomessa" (%)

suuden henkilöt toimimaan median ehdoilla. Viidesosa (20 %) ei pidä tällaista luonnehdintaa osuvana, ja 39 prosenttia ei osaa ottaa asiaan kantaa. Tässäkin suhteessa kriittiset äänenpainot ovat laantuneet 26 vuoden takaiseen nähden (-19 %-yks.).

Herkkähipiäisenä ja asiallisenkin arvostelun torjuvana kotimaista mediaa pitää 36 prosenttia, mutta 31 prosenttia ei pidä tällaista luonnehdintaa osuvana. Kriittiset arviot ovat vähentyneet edelliseen mittaukseen nähden (-11 %-yks.), ja ne paikantuvat jälleen perussuomalaisten (65 %) sekä tässä yhteydessä myös kokoomuksen (53 %) äänestäjiin (ks. Kuvioliite). Melko harva (28 %) kuitenkaan epäilee median kostavan lopulta arvostelijoilleen, mutta aivan varmoja ihmiset eivät asiasta ole, sillä 42 prosenttia on epätietoisia ja vain 31 prosenttia arvottaa tällaisen luonnehdinnan mediasta huonoksi. Median kostomentaliteettiin uskoo kuitenkin enemmistö perussuomalaisten äänestäjistä (62 %).

Median vallankäyttöä tarkasteltaessa merkitystä on myös sillä, esiintyykö kansalaisten

keskuudessa arvioita siitä, miten media kohtelee muita yhteiskunnallisia vallankäyttäjää kuin poliitikoita, etenkin yrityksiä ja elinkeinoelämää. Ainakaan kovin moni suomalainen (21 %) ei pidä mediaa asennoitumiseltaan yritys- ja elinkeinoelämävastaisena, pikemminkin päinvastoin: 42 prosentin mielestä tällainen luonnehdinta sopii suomalaiseen mediaan huonosti. Arviot median elinkeinoelämävastaisuudesta ovat hieman kasvaneet 26 vuoden takaiseen nähden (+9 %-yks.).

Huolimatta kokonaiskuvassa melko tasapainoisista luonnehdinnoista median vallankäytön suhteen suomalaiset eivät kuitenkaan ajattele, että media olisi pienen ihmisen asiassa. Vain 17 prosenttia katsoo kotimaisten tiedotusvälineiden olevan pienen ihmisen puolella vallanpitäjiä vastaan. mutta paljon useampi (40 %) on eri mieltä, ja 43 prosenttia ei ota asiaan kantaa. Tilanne ei ole muuttunut vuodesta 1998, jolloin käytännössä yhtä harva (18 %) arvioi median olevan pienen ihmisen asiassa. Tosin päinvastaiten arvioiden osuus on jonkin verran vähentynyt.

Monissa luonnehdinnoissa havaitaan siis kehitystä kohti myönteisempiä luonnehdintoja verrattuna vuoteen 1998. Media-arvioiden pitkä kaari on siis kohti suurempaa luottamusta kotimaista mediaa kohtaan lukuun ottamatta mediaan hyvin epäileväisesti suhtautuvia perussuomalaisten ja osin muidenkin oikeistopuolueiden äänestäjiä.

Varovaisen positiivisesta yleiskuvasta huolimatta kansalaiset eivät koe, että kotimaiset tiedotusvälineet olisivat kehittyneet parempaan suuntaan viime vuosina. Tällaista luonnehdintaa kotimaisesta mediasta pitää hyvänä vain 16 prosenttia, ja 39 prosenttia pitää sitä huonona luonnehdintana. Suuri osa (44 %) ei ota kantaa.

Huomiota herättävää on se, että kriittisempien medianäkemyksien aikakaudella vuonna 1998 kuitenkin 36 prosenttia koki median kehittyneen edellisinä vuosina parempaan suuntaan (myönteiset arviot vähentyneet 20 %-yks.). Huomattava muutos herättää kysymään, onko aivan viime vuosina mediaympäristössä tapahtunut asioita, jotka antaisivat jälleen syytä nykyistä kriittisempien medianäkemyksien kehitykselle. Poliittinen polarisaatio saattaa olla aihe, joka vaikuttaa tulevaisuudessa yhä enemmän siihen, miten kansalaiset kokevat median toiminnan.

Yle on luotetuin

Tarkemman kuvan suhtautumisesta suomalaiseseen mediaan saa, kun tarkastellaan, miten suomalaiset suhtautuvat nimeltä mainittuihin tunnettuihin tiedotusvälineisiin. Tulokset auttavat ymmärtämään sitä, miksi keskimäärin noin kolmasosa ei ota kantaa mediaa koskeviin luonnehdintoihin (ks. Kuvio 1 edellä), ja toisaalta myös sitä, miksi median ei koeta ainakaan yleisesti ottaen kehittyneen viime vuosina parempaan suuntaan.

Vastaajia pyydettiin arvioimaan 26 levikiltään ja lukijamäärältään suurimman suo-

malaisen uutisvälineen kohdalla, kuinka totuudenmukaisena he pitivät niiden välittämää kuvaa Suomen ja maailman tapahtumista (Kuvio 12). Eri tiedotusvälineiden saamia arvioita vertaillaessa on syytä huomioda, ettei suomalaisten enemmistö tunne tai seuraa suurinta osaa kyselyyn sisällytetystä 26 mediasta.

Totuudenmukaisuusarvioiden kärkeen nousee Ylen Uutiset, joita pitää totuudenmukaisina yli kolme neljästä (76 %) suomalaisesta. 37 prosenttia pitää Ylen uutisia hyvin totuudenmukaisina. Vain 16 prosenttia arvioi, ettei Ylen uutisten välittämä kuva Suomen ja maailman tapahtumista ole totuudenmukainen, ja ainoastaan 6 prosenttia ilmoittaa, ettei seuraa Ylen tarjontaa.

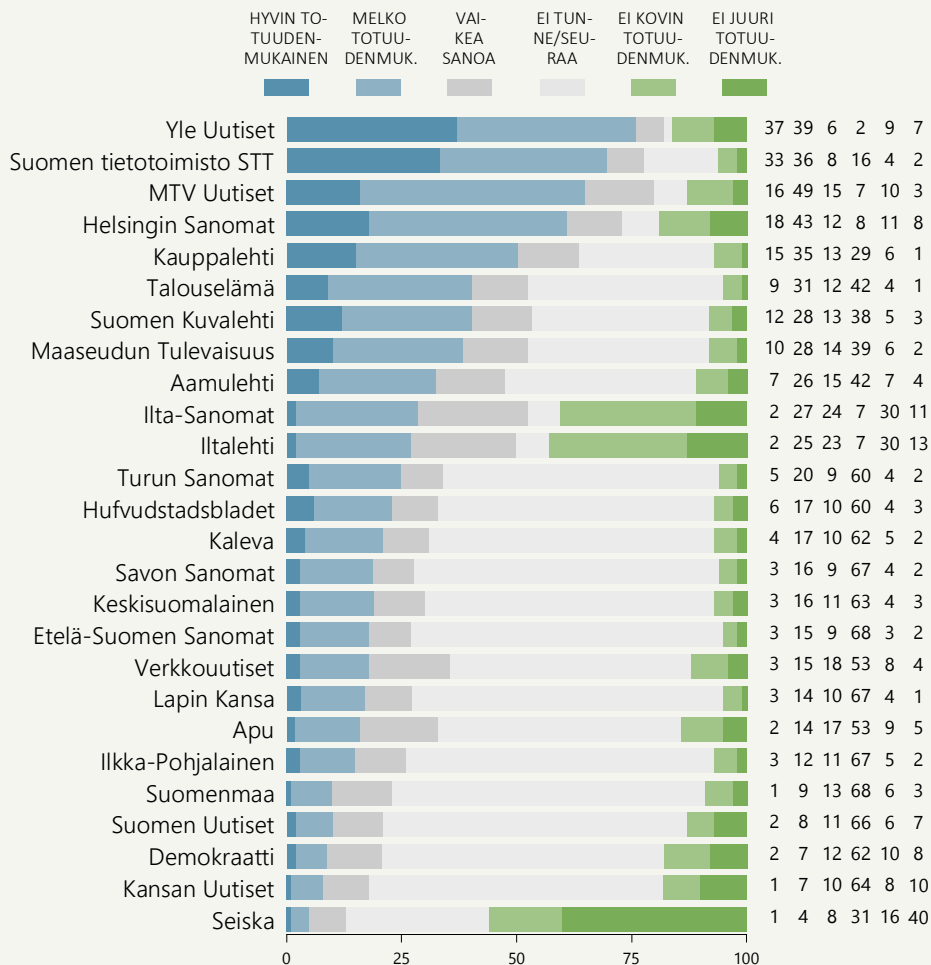
Yleisradion arvostus on ollut korkealla tasolla EVAn Arvo- ja asennetutkimuksen luottamusmittauksessakin, mutta niihin lukemiin nähden arviot Ylen uutisten välittämän kuvan totuudenmukaisuudesta ovat vielä selvästi parempia¹⁵ Julkisessa keskustelussa esitetty kritiikki Ylen toimintaa kohtaan ei ole saanut suomalaisia kyseenalaistamaan Ylen uutistoiminnan uskottavuutta.

Suuren poikkeuksen pääsääntöön tekevät tosin perussuomalaisten äänestäjät, joista vain kolmasosa (33 %) pitää ja yli puolet (53 %) ei pidä Ylen välittämää kuvaa Suomen ja maailman tapahtumista totuudenmukaisena (ks. Kuvioliite).¹⁶

Lähes Yle Uutisten lukemien tasolle yltää Suomen Tietotoimisto STT, jonka välittämää kuvaa Suomen ja maailman tapahtumista pitää totuudenmukaisena 69 prosenttia suomalaisista. Kriittiset äänenpainot jäävät vähäisiksi (6 %), mikä selittyy pitkälti sillä, että myös perussuomalaisten äänestäjät pitävät melko laajalti STT:n uutistoiminnan välittämää kuvaa totuudenmukaisena.

Kolmannelle sijalle listauksessa yltää MTV Uutiset, jonka välittämää kuvaa pitää totuu-

Kuvio 12. Kuinka totuudenmukaiseksi arvioi uutisvälineiden Suomen ja maailman tapahtumista välittämän kuvan?

denmukaisena 65 prosenttia. 13 prosenttia ei pidä kuvaa totuudenmukaisena, ja pienehköt poikkeukset paikantuvat tälläkin kertaa perussuomalaisten ja kristillisdemokraattien äänestäjiin kuten kaikkien muidenkin valtakunnallisten tiedotusvälineiden kohdalla.

Helsingin Sanomien välittämän kuvan totuudenmukaisuuteen luottaa 61 prosenttia, ja viidesosa (19 %) ei pidä kuvaa totuudenmukaisena. Yle Uutisten lukemiin yltyvä kriittisten joukko selittyy tässäkin tapauksessa etenkin perussuomalaisten äänestäjien (25 % pitää totuudenmukaisena ja 54 % ei pidä) laajalla epäluottamuksella lehden uutistoimintaan. Yhteistä neljälle kärjelle on, että

kyse on suurista ja tunnetuista tiedotusvälineistä, jotka ovat lähes kaikkien seuraamia tai ainakin tuntemia.

Valtakunnallisista sanomalehdistä muita tuntemattommaksi jää Maaseudun Tulevaisuus, jota 39 prosenttia ei tunne tai seuraa. Silti 38 prosenttia arvioi sen välittämän kuvan asioista totuudenmukaiseksi. Hyvä vertailukohta Maaseudun Tulevaisuudelle on osapuulleen yhtä laajalti tunnettu (42 % ei tunne tai seuraa) suurin maakuntalehti Aamulehti, jonka uutisointia kolmasosa (33 %) pitää totuudenmukaisena.

Siirryttäessä vähemmän seurattuihin tiedotusvälineisiin kasvaa ennen kaikkea niiden

vastaajien osuus, jotka ilmoittavat, etteivät tunne tai seuraa kyseistä tiedotusvälinettä. Tällaisia ovat ensinnäkin talousmediat Kauppalehti ja Talouselämä, joiden kohdalla 29 prosenttia ja vastaavasti 42 prosenttia ilmaisee, ettei tunne tai seuraa kyseistä tiedotusvälinettä. Tämä huomioon ottaen tiedotusvälineiden antamaa kuvaa totuudenmukaisena pitävien osuus on verraten suuri. Kauppalehden kohdalla se on 50 prosenttia ja Talouselämän kohdalla 40 prosenttia.

Monille melko tuntemattomiksi jäävät myös aikakauslehdet Suomen Kuvalehti (38 % ei tunne) ja Apu (53 % ei tunne). Suomen Kuvalehden välittämää kuvaa pitää totuudenmukaisena 40 prosenttia ja Apu-lehden välittämää kuvaa 16 prosenttia.

Sen sijaan hyvin tunnettuja ovat iltapäivälehdet Ilta-Sanomat ja Iltalehti, joiden välittämä kuvaa Suomen ja maailman tapahtumista ei kovinkaan laajalti pidetä totuudenmukaisena. Ilta-Sanomien välittämää kuvaa pitää totuudenmukaisena 29 prosenttia ja epätotuudenmukaisena 41 prosenttia. Iltalehden antamaa kuvaa pitää totuudenmukaisena 27 prosenttia ja 43 prosenttia ei pidä.

Iltapäivälehtien kohdalla suurehko osuus ei osaa arvioida niiden tiedonvälityksen totuudenmukaisuutta. Kyse lienee siitä, että iltapäivälehdet ovat uutistoiminnan ohella pitkälti myös viihdelehtiä, jotka toimivat osin toisenlaisella toimintakentällä kuin puhtaasti uutisiin keskittyvät julkaisut.

Luotettavuusarvioissa seuraavana listalla ovat muut maakuntalehdet, joiden kohdalla odotetusti laaja joukko vastaa, ettei tunne tai seuraa kyseistä tiedotusvälinettä. Tämä osuus vaihtelee maakuntalehtien kohdalla Turun Sanomien 60 prosentista Etelä-Suomen Sanomien 68 prosenttiin.

Ottaen huomioon näiden julkaisujen melko yhdenmukaisen tunnettuuden koko väestön tasolla, on mahdollista arvioida näi-

den saamia totuudenmukaisuusarvioita keskenään. Isossa kuvassa hyvin harva (alle 5 %) arvioi, että maakuntalehtien välittämä kuva ei olisi totuudenmukainen. Sen sijaan arvionsa antaneiden joukosta enemmistö arvioi näiden antaman kuvan totuudenmukaiseksi. Maakuntalehtien järjestys totuudenmukaisuusarvioiden mukaan on Turun Sanomat (25 % pitää kuvaa totuudenmukaisena), Hufvudstadsbladet (23 %), Kaleva (21 %), Savon Sanomat (19 %), Keskisuomalainen (19 %), Etelä-Suomen Sanomat (18 %), Lapin Kansa (17 %) ja Ilkka-Pohjalainen (15 %).

Tunnettavuudeltaan maakuntalehtien kanssa samaa luokkaa ovat puolueiden julkaisut, mutta keskimäärin niiden välittämän kuvan arvioi totuudenmukaiseksi hieman pienempi osuus kuin maakuntalehtien kohdalla. Verkkouutisten välittämää kuvaa pitää totuudenmukaisena 18 prosenttia. Seuraavina tulevat Suomenmaa (10 % pitää kuvaa totuudenmukaisena), Suomen Uutiset (10 %), Demokraatti (9 %) ja Kansan Uutiset (8 %).

Totuudenmukaisuusarvioiden listan pohjalla on juorulehtenä pidetty Seiska, jonka välittämää kuvaa Suomen ja maailman tapahtumista pitää totuudenmukaisena viisi prosenttia ja enemmistö (56 %) arvioi, että kuva ei ole totuudenmukainen.

Poliittista kallistumaa havaitaan

Suurten suomalaisten tiedotusvälineiden kohdalla kansalaisten näkemys niiden välittämän kuvan totuudenmukaisuudesta on kokonaisuutena tarkastellen hyvä. Arvo- ja asennetutkimuksen mediakysely piirtää kuvan, jossa kotimaista mediaa arvostetaan kokonaisuutena, mutta etenkin perussuomalaisten äänestäjien luottamus valtamediaan on heikkoa. Kuva tarkentuu, kun tarkastellaan, kokevatko suomalaiset tiedotusvälineiden olevan poliittisesti kallellaan johonkin suuntaan.

Edellä käsiteltyjen tiedotusvälineiden kohdalla vastaajia pyydettiin arvioimaan, korostuuko niiden tiedonvälityksessä jompikumpi poliittinen näkökulma, joko oikeistolainen tai vasemmistolainen, vai ei kumpikaan (Kuvio 13). Tuloksia tarkastellessa on jälleen syytä huomioida tiedotusvälineiden väliset erot tunnettuudessa.

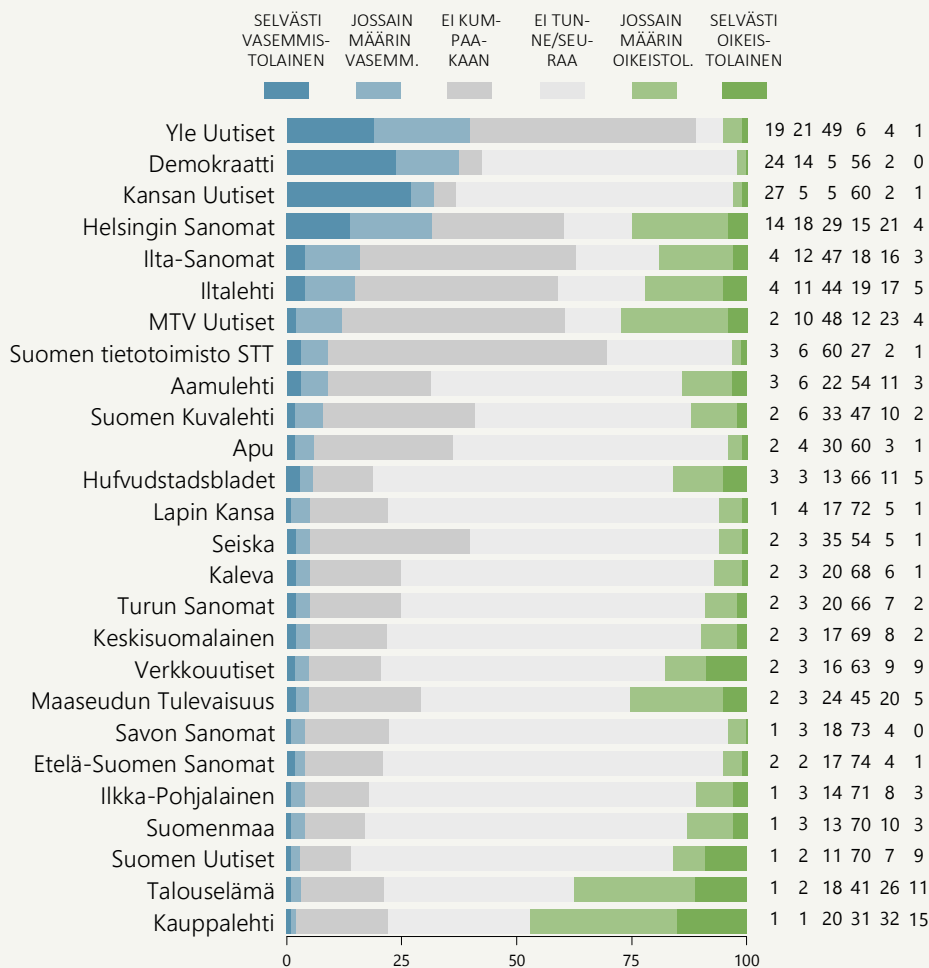
Kokonaisuutena tarkastellen mikään tiedotusväline ei kallistu suomalaisten mielestä selvästi vasemmalle tai oikealle, joskin puoluelehtien kohdalla kantansa ilmaisemisen arviot vasemmistopuolueiden äänenkannattajista (Demokraatti ja Kansan Uutiset) kääntyvät odotetusti selkeästi vasemmalle. Hie-

man yllättäen oikeistopuolueiden äänenkannattajia (Verkkouutiset ja Suomen uutiset) ei asemoida yhtä selkeästi oikealle.

Suurin mielenkiinto kohdistuu kuitenkin suurimpiin tiedotusvälineisiin. Parhaat totuudenmukaisuusarviot (ks. Kuvio 12 edellä) saanut Yle Uutiset on joka toisen (49 %) mielestä vailla poliittista painotusta, mutta peräti 40 prosenttia suomalaisista arvioi vasemmistolaisen näkökulman korostuvan Yle Uutisten tiedonvälityksessä. 19 prosenttia arvioi näkökulman olevan selvästi vasemmistolainen.

”
Moni arvioi Yle Uutisten kallistuvan vasemmalle.

Kuvio 13. Korostuuko seuraavien uutisvälineiden tiedonvälityksessä jompikumpi poliittinen näkökulma?

Miehet pitävät Yle Uutisia (54 %) naisia (26 %) useammin näkökulmaltaan vasemmistolaisena. Iso ero selittyy sillä, että puoluekannatus on nykyisin Suomessa hyvin sukupuolittunutta. Miehet äänestävät todennäköisemmin oikeistopuolueita ja naiset vasemmistopuolueita ja vihreitä.

Jyrkät näkemyserot Yle Uutisten mahdollisesta vasemmistolaisesta näkökulmasta havaitaan juuri puoluekannatusryhmittäin. Perussuomalaisten (78 %) ja kokoomuksen (61 %) äänestäjät pitävät Yle Uutisia näkökulmaltaan vasemmistolaisena, mutta samoin ajattelee paljon pienempi osuus SDP:n (11 %), vihreiden (16 %) ja vasemmistoliiton (18 %) kannattajista. Oikeistopainotusta Yle Uutisissa havaitsevat lähinnä vain vasemmistoliiton äänestäjät, joista 13 prosenttia pitää Yle Uutisten näkökulmaa oikealle kallistuvana (ks. Kuvioliite).

Myös Helsingin Sanomat herättää suuria poliittisia intohimoja kansalaisten keskuudessa, mutta toisin kuin Yle Uutisten kohdalla, poliittista kallistumaa nähdään molempiin suuntiin. Kolmasosa (32 %) kokee vasemmistolaisen näkökulman korostuvan Helsingin Sanomien tiedonvälityksessä ja neljäsosa (25 %) katsoo näkökulman kääntyvän oikealle. Vain 29 prosenttia arvioi, ettei Helsingin Sanomien näkökulma kallistu kumpaankaan suuntaan.

Etenkin perussuomalaisten (73 %) ja jossain määrin myös kokoomuksen (48 %) ¹⁷äänestäjät katsovat Helsingin Sanomien näkökulman olevan ainakin jossain määrin vasemmistolainen. Pikemminkin oikeistolaista näkökulmaa Helsingin Sanomien tiedonvälityksessä havaitsevat vihreiden (42 %), SDP:n (40 %) ja vasemmistoliiton (38 %) äänestäjät sekä yli 65-vuotiaat (40 %).

Tulokset saattavat kieliä toisaalta vanhoista mielikuvista ajalta, jolloin suomalaiset sanomalehdet olivat vielä puolueiden

äänenkannattajia. Tuolloin Helsingin Sanomat saatettiin mieltää porvarimediaksi, mutta toisaalta oikealle myös vasemmalle kallistuvaksi. Nykyaikana arvioihin saattaa vaikuttaa myös se, että lukijat löytävät lehdestä näkökulmia, joista osaa voi pitää painotuksiltaan oikealle ja osaa vasemmalle kallistuvina.

Myös arviot iltapäivälehtien tiedonvälityksen mahdollisista näkökulmapainotuksista kallistuvat molempaan suuntaan. Ilta-Sanomien näkökulman 16 prosenttia arvioi vasemmistolaiseksi ja 19 prosenttia oikeistolaiseksi. Toisaalta 47 prosenttia sanoo, ettei se ole kumpaakaan. Iltalehden kohdalla 15 prosenttia arvioi lehden näkökulman olevan ainakin jossain määrin vasemmistolainen ja reilu viidesosa (22 %) arvioi näkökulman oikeistolaiseksi. 44 prosenttia arvioi, ettei Iltalehden näkökulma kallistu kumpaankaan poliittiseen suuntaan.

Poikkeuksen väestön keskimääräisistä arvioista tekevät kuitenkin perussuomalaisten äänestäjät, joista 44 prosenttia arvioi Iltalehden näkökulman vasemmistolaiseksi. ¹⁸

MTV Uutisten kohdalla arviot kallistuvat hieman enemmän oikealle kuin vasemmalle, sillä reilu neljäsosa (27 %) arvioi näkökulman oikeistolaiseksi ja 12 prosenttia vasemmistolaiseksi. Lähes puolet (48 %) arvioi näkökulman neutraaliksi.

Vapaimmaksi poliittisista painotuksista arvioidaan Suomen Tietotoimisto STT, jonka näkökulman arvioi neutraaliksi 60 prosenttia suomalaisista. Vain yhdeksän prosenttia arvioi STT:n näkökulman vasemmistolaiseksi ja kolme prosenttia oikeistolaiseksi. Valtakunnallisista tiedotusvälineistä Maaseudun Tulevaisuuden näkökulma kallistuu arvionsa antaneiden mielestä selvästi oikealle, sillä neljäsosa (25 %) arvioi näkökulman oikeistolaiseksi, yhtä moni (24 %) neutraaliksi ja vain viisi prosenttia vasemmistolaiseksi.

Talouselähtien Talouselämä ja Kauppalehti näkökulma arvotetaan selvästi oikeistolaisiksi. Talouselämän kohdalla näin arvioi 37 prosenttia ja Kauppalehden kohdalla 47 prosenttia. Ero näiden välillä selittyy käytännössä sillä, että Kauppalehti on tunnetumpi. Vasemmistolaisiksi näitä lehtiä ei arvota juuri kukaan.

Aikakausilehtien kohdalla arvionsa antaneista valtaosa asettaa arvionsa neutraaliksi: Suomen Kuvalehden kohdalla 33 pro-

senttia ja Avun kohdalla 30 prosenttia. Suomen Kuvalehden kohdalla arviot kallistuvat kuitenkin hieman enemmän oikealle (12 %) kuin vasemmalle (8 %). Avun kohdalla punnit menevät likimain tasan (4 % oikealle, 6 % vasemmalle).

Maakuntalehtien kohdalla arvioihin vaikuttanevat vanhat lehtien puoluesidonnaisuudet, sillä 1970-luvulle saakka useimmat lehdet olivat jonkin puolueen äänenkannattajia. Siten maakuntalehtien arvioidaan järjes-

Myös ulkomaista mediaa seurataan laajasti

Yksi suurimmista mediassa viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana tapahtuneista muutoksista on tiedonvälityksen siirtyminen digitaalisille alustoille. Se on tuonut myös kansainväliset tiedotusvälineet käytännössä jokaisen suomalaisen saataville. Osana syksyn 2024 Arvoja asennetutkimusta selvitettiin myös ensi kertaa, missä määrin suomalaiset käyttävät kansainvälisiä uutislähteitä kotimaisten lisäksi (Kuvio 14).

Kokonaisuutena tarkastellen selvästi yli puolet (57 %) suomalaisista seuraa joitakin ulkomaisia uutislähteitä. Vain 38 prosenttia suomalaisista ilmoittaa, ettei seuraa lainkaan ulkomaisia uutisvälineitä.

Suosituin ulkomaisen tiedonvälityksen muoto ovat sosiaalisen median sisällöt, joita seuraa 38 prosenttia suomalaisista. Ulkomaisia lehtiartikkeleita seuraa kolmasosa (33 %) suomalaisista. Erilaisia ulkomaisia videoita seuraa vajaa neljäsosa (23 %). Vajaa viidesosa (18 %) ilmaisee seuraavansa ulkomaisia televisio- tai radiolähetysjä. Ulkomaisia podcasteja seuraa 13 prosenttia.

Ulkomaisten tietolähteiden seuraaminen kasvaa suoraviivaisesti siirryttäessä ikäluokissa ikääntyneistä kohti nuorimpia. Siinä missä yli 65-vuotiaista kolmasosa (35 %) ilmoittaa seuraavansa jotain ulkomaalaista uutis- tai ajankohtaissisältöä, 18–25-vuotiaista näin tekee peräti 72 prosenttia. Ulkomaisten tietolähteiden seuraaminen on myös yleisempää korkeasti koulutettujen keskuudessa kuin alemman koulutustason varassa olevilla (ks. Kuvioliite).

Kuvio 14. Käyttääkö ulkomaisten uutisvälineiden tuottamia uutis- tai ajankohtaissisältöjä jossain muodossa?

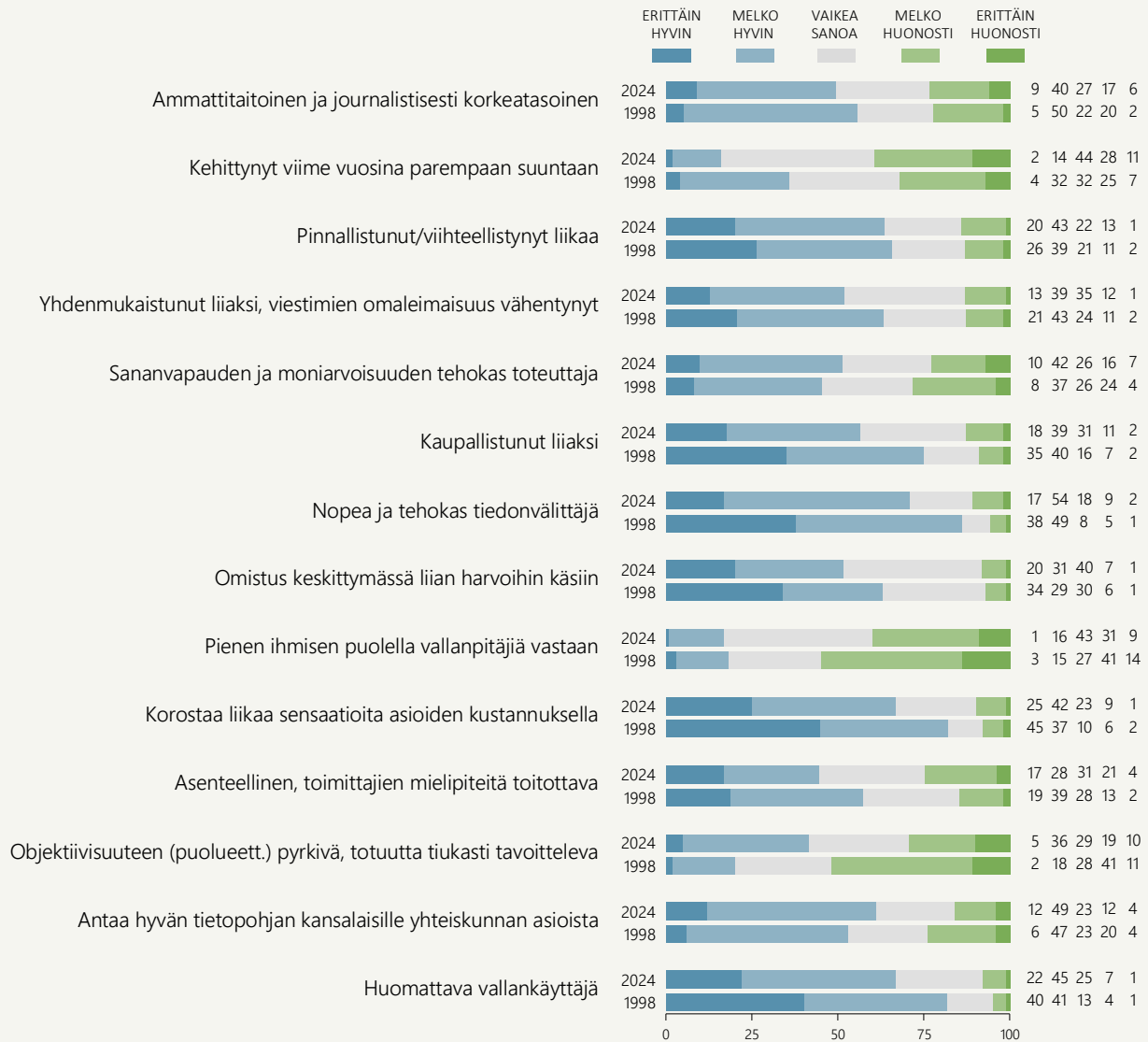

tään kallistuvan pikemminkin oikealle kuin vasemmalle: Aamulehti (14 % oikealle, 9 % vasemmalle), Hufvudstadsbladet (16 % oikealle, 6 % vasemmalle), Lapin Kansa (6 % oikealle, 5 % vasemmalle), Kaleva (7 % oikealle, 5 % vasemmalle), Turun Sanomat (9 % oikealle, 5 % vasemmalle), Keski-suomalainen (10 % oikealle, 5 % vasemmalle), Savon Sanomat (4 % oikealle, 4 % vasemmalle), Etelä-Suomen Sanomat (5 % oikealle, 4 % vasemmalle) ja Ilkka-Pohjalainen (11 % oikealle, 4 % vasemmalle).

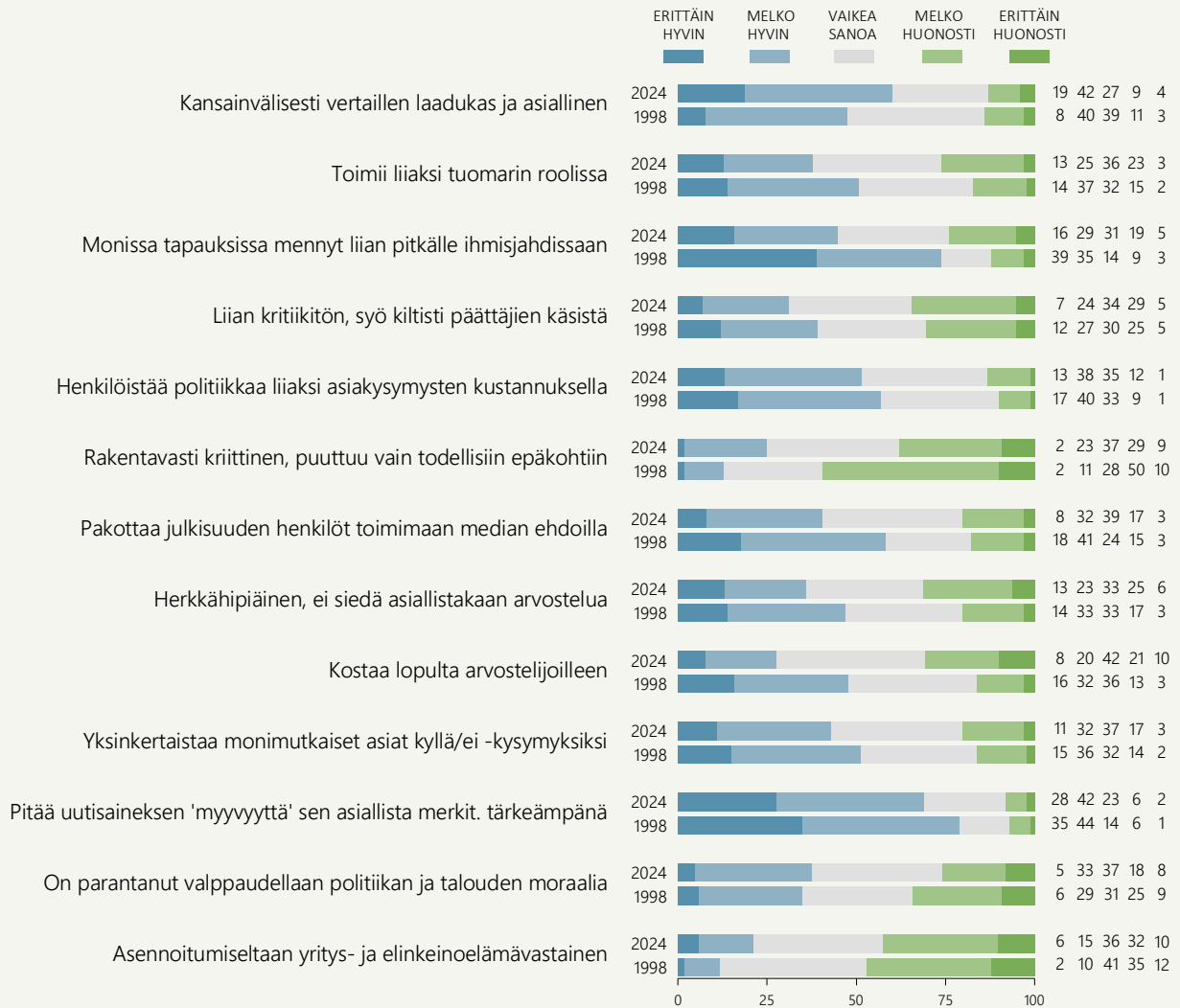
Juurulehti Seiskaa seuraavat arvioivat sen näkökulman pääosin neutraaliksi (35 %).

Arviot median poliittisuudesta selittävät osaltaan väestöryhmittäisiä suhtautumiseroja median toimintaan yleisesti ottaen (ks. Kuvio 1 edellä ja Kuvioliite). Epäilykset median toimintaa kohtaan paikantuvat ennen kaikkea huomattavaan joukkoon perussuomalaisten äänestäjiä, joka kokee Suomen suurimpien tiedotusvälineiden olevan selvästi vasemmalle kallellaan ja kohtelevan puolueen politiikoita epäasiallisesti.

Liitekuvio 1. Miten seuraavat luonnehdinnat kuvaavat näkemystäsi suomalaisista tiedotusvälineistä: arviot vuosina 1998 ja 2024 (%)

Liitekuvio 1. Miten seuraavat luonnehdinnat kuvaavat näkemystäsi suomalaisista tiedotusvälineistä: arviot vuosina 1998 ja 2024 (%)

Viitteet

- 1 Syksyn 2024 Arvo- ja asennetutkimuksen jo aiemmin raportoitujen yhteiskunnallisia instituutioita koskevien luottamusarvioiden mukaan 60 prosenttia suomalaisista tuntee suurta luottamusta maamme tiedotusvälineitä kohtaan. Vastaava luottamuskyseily toteutettiin ensi kertaa vuonna 2009, ja tuolloin lukema oli 59 prosenttia. Tällä aikavälillä suomalaisten luottamus tiedotusvälineitä kohtaan on pysynyt vakaana. Metelinen (2024a).
- 2 Myös Liike Nytin äänestäjistä vain vähemmistö (28 %) arvioi, että suomalaisia tiedotusvälineitä seuraamalla saa monipuolisen ja totuudenmukaisen kuvan maailman tapahtumista, mutta toisaalta vain 37 prosenttia on välttämän kanssa eri mieltä. RKP:n, kristillisdemokraattien ja Liike Nytin kannattajien kohdalla tuloksia on pidettävä suuntaa antavina vastaajamäärän pienyydestä johtuen.
- 3 Elinkeinoelämän valtuuskunta (1999).
- 4 Reuters Institute (2024) ja Media-alan tutkimussäätiö (2024).
- 5 Ks. Metelinen (2022).
- 6 Ks. esim. Vihavainen (1991).
- 7 Ks. esim. Ipsos (2019).
- 8 Ks. Metelinen (2024a).
- 9 Niin ikään kristillisdemokraattien ja Liike Nytin äänestäjien enemmistöt pitävät kuvausta huonona.
- 10 Erityisesti perussuomalaisten äänestäjät (59 %) pitävät luonnehdintaa tiedotusvälineistä ammattitaitoisina ja journalistisesti korkeatasoisina huonona.
- 11 Myös enemmistöt kristillisdemokraattien (59 %) ja Liike Nytin (58 %) äänestäjistä pitää luonnehdintaa huonona.
- 12 Ks. Metelinen (2024b).
- 13 Ks. esim. Helsingin Sanomat (2024).
- 14 Ks. Metelinen (2024b).
- 15 Vrt. Metelinen (2024a).
- 16 Myös kristillisdemokraattien äänestäjistä paljon väestön keskiarvoa pienempi osuus (45 %) pitää Ylen uutisten välittämää kuvaa totuudenmukaisena, ja 39 prosenttia ei pidä. Vastaajamäärän pienyydestä johtuen tulosta on pidettävä suuntaa antavana.
- 17 Kristillisdemokraattien äänestäjistä 56 prosenttia kokee Helsingin Sanomien näkökulman olevan vasemmistolainen, mutta tulosta on pidettävä suuntaa antavana.
- 18 Kristillisdemokraattien äänestäjien arviot ovat samankaltaisia kuin perussuomalaisten äänestäjien, mutta vastaajamäärän pienyydestä johtuen tuloksia on pidettävä suuntaa antavana.

Lähteet

- Elinkeinoelämän valtuuskunta (EVA) & Yhdyskuntatutkimus (1999). Mielipiteiden sateenkaari - erivauhtiset suomalaiset. Raportti suomalaisten asenteista 1999.
- Helsingin Sanomat (2024). HS:n toimittajat eivät saa syytteitä Rydman-jutusta, eivät myöskään haastatellut naiset, <https://www.hs.fi/suomi/art-2000010479770.html>
- Ipsos (2019). Trust in the Media, <https://www.ipsos.com/sites/default/files/ct/news/documents/2019-06/global-advisor-trust-in-media-2019.pdf>
- Media-alan tutkimussäätiö (2024). Uutismedia verkossa 2024 – Reuters-instituutin Digital News Report, Suomen maaraportti, Tampereen yliopisto.
- Metelinen, S. (2022). Olen suomalainen – Identiteetti-politiikan jalansija Suomessa on rajallinen, EVA Analyysi No 113, <https://www.eva.fi/blog/2022/10/12/suomalaiset-torjuvat-sananvapauden-rajoitukset/>
- Metelinen, S. (2024a). Vajoava valtiojohto – Luottamus hallitukseen heikkenee, mutta se ei selity yksin leikkauksilla, EVA Analyysi No 141, <https://www.eva.fi/blog/2024/11/20/vajoava-valtiojohto-luottamus-hallitukseen-heikkenee-mutta-se-ei-selity-yksin-leikkauksilla/>
- Metelinen, S. (2024b). Ideologian paluu – Suomalainen politiikka on yhteistyökyvyttömiä riitelyä, mutta ei enää yhdentekevää, EVA Analyysi No 130, <https://www.eva.fi/blog/2024/03/12/ideologian-paluu-suomalainen-politiikka-on-yhteistyokyvytonta-riitelya-mutta-ei-enaa-yhdentekevaa/>
- Reuters Institute (2024). Digital News Report 2024, <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/digital-news-report/2024>
- Vihavainen, T. (1991). Kansakunta rähmällään: suomettumisen lyhyt historia, Otava.

eva

Elinkeinoelämän valtuuskunta

Elinkeinoelämän valtuuskunta EVA on elinkeinoelämän ajatuspaja, jonka tavoitteena on edistää yhteiskunnan pitkän aikavälin menestystä.

EVA toimii elinkeinoelämän ja yhteiskunnan vaikuttajien kohtaamispaikkana.

EVA tuottaa tietoa ja uusia näkökulmia julkiseen keskusteluun.

EVA Analyysit ottavat kantaa ajankohtaisiin kysymyksiin ja tarjoavat ratkaisuja yhteiskunnallisiin ongelmiin.

Analyysit löytyvät EVAn kotisivuilta
www.eva.fi.

ISSN 2342-0774 (Painettu) ISSN 2342-0782 (PDF)